

Kunnskapsdepartementet - KD
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår referanse: 14/01400-7
Arkivkode: 065 A
Saksbehandler: Jorun Sandsmark
Deres referanse: 16/1927
Dato: 27.05.2016

Invitasjon til å gi innspill til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning

Det vises til brev av 18.02.2016. Nedenfor følger KS' innspill til stortingsmeldingen. KS viser også til tidligere innspill av 14.11.2014 til arbeidet med stortingsmelding 18 (2014-2015) « Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren». Mange av innspillene der er fortsatt relevante for arbeidet med kommende stortingsmelding.

1. De viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning.

I høringsnotatet omtales fem utfordringer:

- Vi må ha høye ambisjoner på studentenes vegne
- Vi må tilby aktiviserende og varierte læringsformer
- Vi må skape en kvalitetskultur og en tydelig utdanningsledelse
- Vi må integrere studentene i det akademiske fellesskapet
- Vi må sikre samspill med arbeidslivet

KS mener at alle de fem utfordringene er viktige. Både når det gjelder punktet om utfordringer og punktet om relevant og framtidrettet høyere utdanning, vil KS påpeke betydningen av kommunesektoren som læringsarena og framtidig arbeidsplass. En internasjonalt fremragende utdanning avhenger av mer enn studentutveksling. Det er tankevekkende at man trekker fram at studenter gjennom studieopphold utenlands skal får kjennskap andre lands utdanninger og kanskje samfunnsforhold, mens de fleste studentene i profesjonsutdanningene og mange andre utdanninger, først og fremst kommer til å arbeide i norsk offentlig sektor, enten statlig eller kommunal. KS etterlyser derfor mer kunnskap om og tiltak for «studentutveksling» med kommunesektoren.

KS vil videre vise til at det er store variasjoner mellom utdanninger innen samme fagområde/profesjon. Dette må antageligvis også ses i sammenheng med pkt 6. Høyskoleutdanningene kan ikke vurderes uavhengig av grunnopplæringen. Dersom høyskoleutdanningene skal bidra til selvstendighet, kritisk tenkning, kreativ problemløsning, må dette gjennomsyre hele utdanningsløpet. Opplevs realiteten i videregående opplæring som et karakterjag basert på reproduksjon, krever det mye avlæring i høyere utdanninger dersom målsettingen skal nås.

2. Sikre god relevans og en framtidrettet høyere utdanning som forbereder til et samfunns- og arbeidsliv i kontinuerlig omstilling

Utfordringene for en framtidrettet og relevant utdanning, er usikkerheten om hva som vil være relevant. Derfor må alle høyere utdanninger også forholdet seg til usikkerhet både om hva som vil være relevant

kunnskap og hvordan et framtidig arbeidsmarked vil se ut. Evnen til kritisk og selvstendig tenkning vil være grunnleggende for en videreutvikling av et demokratisk samfunn.

Det vises til det som er sagt under pkt 1. Kommunesektoren må brukes som en viktig praksisarena og sektoren må være sentral i medvirkning til kunnskapsinnhold i studiene, forskning og utprøving av metode og forskningsresultater. Nær kontakt med arbeidslivet innebærer kontakt med et arbeidsliv i utvikling og endring. Et høyt faglig oppdatert nivå innebærer kunnskap om både forskningsfronten og arbeidslivet. KS vil understreke at arbeidslivet også omfatter kunnskap som trengs til å videreutvikle et åpent og demokratisk samfunn.

Alle de større helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene har praksisperioder ute i tjenestene. Dette skal gi studentene mulighet for å omsette teoretisk kunnskap til praksis, øve opp praktiske ferdigheter, møte pasienter i reelle situasjoner og utvikle fagidentitet. Studentene skal i disse periodene også trenes i å etterspørre, kritisk vurdere og å formidle kunnskap i samspill med andre, det vil si øves i kunnskapsbasert praksis. Læringsmål for praksisperiodene fastsettes i samarbeid mellom utdanningsinstitusjon og tjenestested.

Kommunesektorens arbeidsgivermonitor 2015 viser at flertallet av kommuner og fylkeskommuner har inngått ulike samarbeidsavtaler (intensjonsavtaler/partnerskapsavtaler) med universitets- og høyskolesektoren. Antallet kommuner og fylkeskommuner som har inngått slike samarbeidsavtaler har holdt seg stabilt de siste årene. Det samarbeides mest mellom kommunesektoren og universitet og høyskoler innen helse og omsorg og innen oppvekst. Kun 16 prosent av kommunene har samarbeidsavtaler knyttet til teknisk sektor, likevel viser dette en økning i samarbeid på dette området de siste årene. Kommunesektoren ser resultater av samarbeidet på flere områder. Fylkeskommunene opplever at samarbeidet gir størst resultater når det gjelder økt samarbeid om forskning og fagutvikling, utvikling av utdanningstilbud i tråd med sektorens behov, økt veilederkompetanse samt personalutveksling/hospitering. Kommunene opplever at samarbeidet gir størst resultater innen utvikling av utdanningstilbud i tråd med sektorens behov, økt samarbeid om forskning og fagutvikling, økt veilederkompetane samt flere praksisplasser.

3. Tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafall i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe

Et viktig tiltak kan være det som allerede er nevnt ovenfor, nemlig et tettere samarbeid med kommunesektoren og arbeidslivet for øvrig.

Det vises til arbeidet med en styrket karriereveiledning og NOU 2016:7 «Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn». Et mer helhetlig system for karriereveiledning, som omfatter forsterkning av den enkeltes karrierehåndteringsferdigheter og god informasjon om utdanningsvalg og arbeidslivets behov for arbeidskraft og kompetanse, vil være viktig.

Gode praksisperioder i helse- og velferdssektoren som gjenspeiler reelle arbeidssituasjoner kan bidra til en mer variert pedagogisk tilnærming. Spesielt kontakten med brukere/pasienter/klienter kan gi opplevelse av «arbeid med mening», noe som er kjent som en sterk motiverende faktor. Det samme vil gjelde innen utdanningssektoren.

4. Synspunkter på hvordan man kan løfte status for utdanningsarbeidet og eventuelt utvikle insentiver for utdanningsarbeidet

KS oppfatter at dette spørsmålet dreier seg om utdanningsdelen av UH-sektorens virksomhet til forskjell fra forskningsdelen. Dersom man skal løfte statusen for utdanningsarbeidet, må man i første omgang gjøre noe med finansieringssystemet for UH-sektoren. Så lenge det primært er publisering som gir økonomisk uttelling, vil det være vanskelig å styrke utdanningsdelen, med mindre det er erfarings- og forskningsarbeid knyttet til utdanningsdelen som publiseres.

Som nevnt ovenfor viser kommunesektorens arbeidsgivermonitor at samarbeidet mellom UH-sektoren og kommunesektoren blant annet gir resultater i form av praksisplasser, hospitering og faglig utvikling. Dersom dette ikke kun skal oppfattes som utgiftsposter, må finansieringssystemer gi insentiv til samarbeid.

Det er i dag stor forskjell mellom ulike utdanninger på høyskoler og universitet hva gjelder kontakt med arbeidslivet underveis i studier. For studenter vil tidligere og økt kontakt med arbeidslivet gjennom studier gi bedre kunnskap om arbeidslivet etter endt studier. Det kan for eksempel være gjennom praksis også i studier hvor det i dag er liten tradisjon for dette, eller det kan være gjennom andre virkemidler som prosjektarbeid el.. De siste årene har KS for eksempel finansiert masterstipend for studenter som i sin oppgave jobber med kommunerelaterte problemstillinger. Det har vært stor søkning til ordningen, og den har gitt nytteverdi både for kommunesektoren og studenter.

(<http://www.ks.no/fagomrader/utvikling/fou/mastergradsstipend/nye-muligheter-for-masterstipend/>).

Rådene for samarbeid med arbeidslivet (RSA) har etter KS' erfaring til dels svært ulik form og rolle, og fungerer ulikt mellom ulike høyskoler og universitet. NOKUTs rapport «Arbeidslivsrelevans i høyere utdanning» fra 2015 viser at det er behov for å vitalisere samarbeidet mellom UH-sektoren og arbeidslivet generelt, og å finne gode former på samarbeidet gjennom RSA.

5. Synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet

Departementet bør samarbeide tettere med kommunesektoren om innhold og innovasjon i de høyere utdanningene.

Helse- og velferdsutdanningene reguleres i dag både av Yrkeskvalifikasjonsdirektivet (alle 19), rammeplaner (8 studier), yrkesdirektiv (4 studier) og autorisasjon (17 studier). I Meld. St. 13 2011-2012) «Utdanning for velferd. Samspill i praksis» ble det varslet en gjennomgang av styring av innhold og struktur i høyere helse- og velferdsutdanning, og det ble igangsatt et tverrdepartementalt utviklingsarbeid for å vurdere på hvilken måte kompetansekrav knyttet til den enkelte utdanning skal utformes, fastsettes og formidles i framtiden. Dagens rammeplaner legger stor vekt på innsatsfaktorene, mens de siste års utvikling innen høyere utdanning, i tråd med føringene i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, legger større vekt på resultater og studentenes sluttkompetanse. En nødvendig utvikling av studiene synes å være stoppet opp i påvente av en avklaring av dette spørsmålet.

KS mener det bør vurderes mer lik lovfesting og finansiering av praksis i helse- og velferdsstudier.

Det vises for øvrig til KS' høring til rapporten Kunnskapssektoren sett utenfra.

6. Behov for å justere nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning

KS mener det er behov for mer fleksible veier i utdanningssystemet. Dette gjelder for eksempel forholdet mellom høyere utdanning og teknisk fagskole og maritim utdanning.

KS vil påpeke at kommunene har særskilte rekrutteringsutfordringer knyttet planleggere. Det er behov for mer enn en fordobling av antall studieplasser innen planlegging for å dekke det samlede behovet i kommunal-, statlig- og privat sektor. KS viser til erfaringene fra Helse i plan, der ansvarlig fagdepartement har bidratt økonomisk til kapasitets- og kompetanseheving. Slike finansieringsløsninger vil være nødvendig på kritiske fagområder med rekrutteringsutfordringer.

Det er også store rekrutteringsutfordringer knyttet til den kommunale vann- og avløpssektoren. KS FoU om Utfordring og muligheter i kommunalteknisk sektor viser at 44 prosent av kommunene har ubesatte stillinger i kommunalteknisk sektor. Omfanget av ubesatte stillinger er størst innen vann og avløp, etterfulgt av bygg og eiendom og kart- og byggesaksbehandling.

FoU – Utfordringer og muligheter i kommunalteknisk sektor: <http://www.ks.no/globalassets/blokker-til-hvert-fagomrade/arbeidsgiver/arbeidsgiverpolitikk/sluttrapport-kommunaltekniske-oppgaver.pdf>

FoU- Fremtidens kommunaltekniske oppgaver:

<http://www.ks.no/fagomrader/Arbeidsgiver/arbeidsgiverpolitikk/rekruttering-og-kompetanse1/gode-grep-for-a-lose-fremtidens-kommunaltekniske-oppgaver/>

I prosjektet «Kvalitet i praksisstudiene i helse- og sosialfaglig høyere utdanning» (UHR 2016) er det foreslått et sett kvalitetsindikatorer for å sikre kvalitet i praksisstudier. Sentrale elementer er samarbeidsavtaler mellom praksissted og utdanningsinstitusjon, kompetansekrav til veileder og at forskning inngår i praksisstudiene.

KS mener at praksisperiodenes verdi i studiene er avhengig av at studentene får praksis i den virkelighet de møter etter endt utdanning, noe som også må gjelde en forholdsmessig fordeling på praksissteder som gjenspeiler utviklingen. En utvikling hvor kommunal sektor ivaretar flere oppgaver, må føre til at også en større andel av praksisstudiene legges til sektoren.

KS mener videre at en styrket kompetanse i kommunal sektor er en forutsetning for å sikre befolkningen bærekraftige og kvalitativt gode helse- og omsorgstjenester. En kunnskapsbasert tjenesteutvikling i kommunal sektor krever en betydelig satsning på kompetanse og forskning. Forutsatt finansiering og tilrettelegging av øvrige nødvendige rammevilkår, mener KS at kommunal sektor bør få samme lovfestede plikt til å medvirke til utdanning og forskning innen kommunale helse- og omsorgstjenester som spesialisthelsetjenesten har innen sitt fagfelt.

7. Eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet eller gode resultater.

Fagskolen Innlandet har historisk stor søkning. Skolen har et nært samarbeid med statlig, kommunal og privat sektor, dyktig undervisningspersonale og et teoretisk, men praktisk rettet læringsinnhold.

Innenfor lærerutdanning gjennomførte Bergen kommune og Høgskolen i Bergen et forsøksprosjekt med utvidet praksis. Prosjektet var tilknyttet to grunnskoler og varte i tre år fra 2009. Studentene hadde dobbelt så mye praksis som vanlig i lærerutdanningen, og deltok i alle lærernes aktiviteter.

Tverrprofesjonell samarbeidslæring i praksisperiodene er en læringsform der studenter fra to eller flere yrkesretninger innen helse- og velferdsutdanningene lærer om, av og sammen med hverandre. Det vil si interaktiv læring der en både erfarer tverrprofesjonelt samarbeid og lærer om hverandres kompetanseområde, alt i reelle pasient/bruker/klientsituasjoner. Senter for tverrprofesjonell

samarbeidslæring (TVEPS) er et samarbeid mellom Universitet i Bergen, Høgskolen i Bergen og Fjell og Bergen kommuner. Tverrprofesjonelle team med helseprofesjonsstudenter undersøker og lager en tiltaksplan for utvalgte sykehjemspasienter. Tiltaksplanen blir diskutert med sykehjemmets faglige stab med et tredelt resultat: bedre helse for pasientene og læring både for studentene og ansatte på sykehjemmet. 13 helseprofesjonsutdanninger deltar.

I TPS Prosjekt Midt-Troms arbeider studenter fra ergoterapi, fysioterapi, medisin og sykepleie sammen i en 2 ukers praksis i kommunetjenesten i Midt-Troms. Praksisen er knyttet til utvalgte pasienter med sammensatte problemer. Studentene undersøker hver for seg og sammen før de drøfter tiltak sammen. Tverrprofesjonell veileder, samt en fagspesifikk kontaktperson for hver. Det ble gitt svært gode tilbakemeldinger både fra studenter og fra praksisfeltet. I tillegg gir det ringvirkninger ved at praksisfeltet erfarer gode eksempler på tverrprofesjonell praksis.

Sykepleierutdanning for framtida. Sykepleierutdanning med kommunehelsetjenesten som siktemål- et samarbeidsprosjekt mellom Larvik kommune og Høgskolen i Sørøst-Norge. Prosjektets hovedelementer har vært kompetansehevingstiltak innen praksisveiledning på 30 studiepoeng og utvikling og gjennomføring av en desentralisert sykepleierutdanning (deltid over 4 år). Kommunen har vært aktiv læringsarena både i teoretisk undervisning og ved at alle praksisperiodene har blitt gjennomført i kommunen i samarbeid med sykehuset i Vestfold. Prosjektet viser hvordan kommunale tjenestesteder som praksisarena kan bidra til kvalitet og relevans i utdanningene.

Helge Eide

Områdedirektør interessepolitikk

Erling Lien Barlindhaug

avdelingsdirektør utdanning